Klintsnyltrot i Skåne 2008

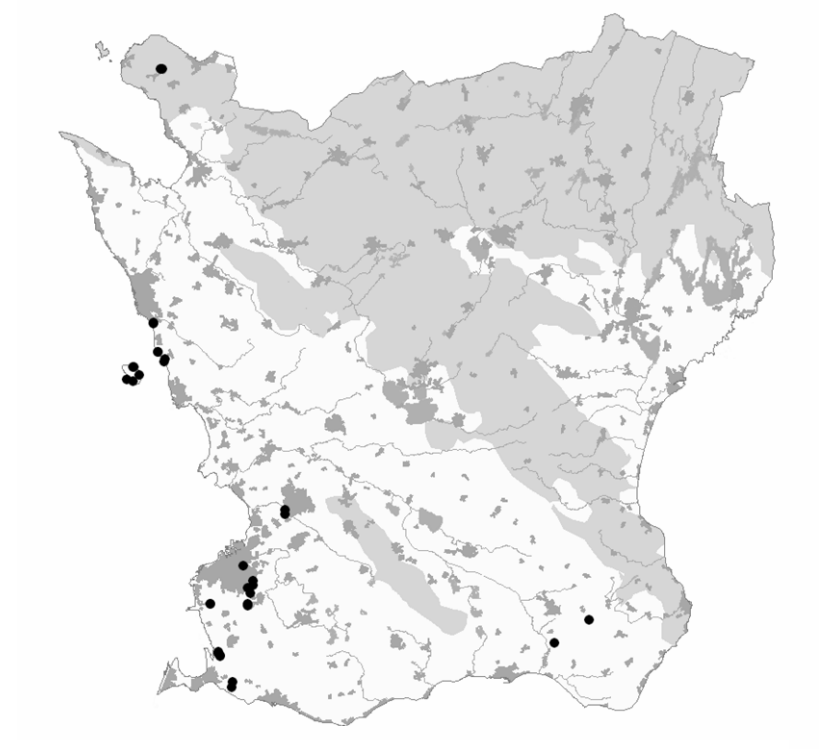
Magnus Magnusson

Klintsnyltrot är en säregen klorofyllfri parasit som främst parasiterar på väddklint *Centaurea scabiosa*. Den gulbruna parasiten, som är ganska kraftig och 3–7 dm hög, har sina underjordiska knölar fästa vid värdväxtens rötter. Klintsnyltrot växer på knappt 30 lokaler i Skåne, framför allt i den västra delen av landskapet. Tidigare fanns växten även på åtskilliga lokaler i de centrala och södra delarna av Skåne, men är utgången från de flesta av dessa sedan lång tid tillbaka. I Östergötland och Västergötland finns sentida fynd av klintsnyltrot men på dessa lokaler har den troligen kommit in – medvetet eller omedvetet – genom människans försorg. Klintsnyltrot är fridlyst och i *Rödlistade arter i Sverige 2005* klassad som Starkt hotad (EN).

Under två decennier har jag följt klintsnyltroten på dess skånska lokaler. Varje år har jag besökt i stort sett samtliga lokaler och räknat antalet blommande exemplar och gjort noteringar om lokalernas skötsel etc. Klintsnyltroten hade 2008 ett betydligt bättre år än året innan åtminstone beträffande antalet exemplar. 2008 räknades 713 exemplar mot 396 året innan. På Ven var antalet exemplar 2008, 59 exemplar, det högsta sedan 2002. Däremot var antalet lokaler lika många 2008 som 2007, vilket var betydligt färre än åren dessförinnan. De två tidigare säkra lokalerna vid Husvik på Ven och den på Östra kyrkogården i Malmö hade inga exemplar vare sig under 2007 eller 2008.

Klintsnyltrot, Orobanche elatior. Foto Åke Svensson.

Karta. Klintsnyltrot i Skåne 1988–2005.

Lokaler för klintsnyltrot i Skåne 2008

För närmare detaljer om nedanstående lokaler och klintsnyltrotens status på dessa genom åren vill jag hänvisa till min artikel i Svensk Botanisk Tidskrift (Magnusson M. 2008. Klintsnyltroten i Skåne *Svensk Botanisk Tidskr. 102*: 163–176).

Ven

Norreborg, öster om hamnen mellan vägen och strandskoning. Väddklinten finns kvar men någon klintsnyltrot syntes inte till i år. En yta upptogs av hårt packad lerjord utan vegetation.

Husvik mellan vägen till campingplatsen och strandskoning. Trots slåtter förra året var fältskiktet lika högt som vanligt. Det består till

stor del av knylhavre, rörsvingel, hundäxing och blåhallon. Några plantor av väddklint finns kvar men någon klintsnyltrot fanns inte.

Gässviken, i sydöstra hörnet av öppet område i övre delen av backafallet. Ovanligt många exemplar, 28 stycken, fanns här i år. Två växte i slänten medan resten fanns i närheten av åkerkanten.

Söder om Prästgårdsbackarna. På lokalen söder om inbuktning i backafallet och nordväst om ett erosionsområde fanns 13 exemplar i slänten. Inget exemplar fanns vid åkerkanten. På lokalen söder härom med stort stäppartat inslag ovanför erosionsbrant fanns ett exemplar. Slånbuskar koloniserar här allt mer.

Bäckviken. Lokalen betades svagare än under 2007 men tillräckligt starkt för att hindra väddklinten att bilda mer än bladrosetter. Klintsnyltrot fanns utanför stängslet i åkerkanten på ett par ställen till ett sammanlagt antal av 9.

Första värnet väster om värnet som markerar Vens sydspets. Ovanför värnet fanns 2 exemplar och i erosionsbranten väster härom 5 exemplar.

Nämndemansgårdens backafall. Ett exemplar växte i övre delen av backafallet något tiotal meter norr om en dunge med fågelbär. Raklostan blir alltmer dominant.

Fastlandslokaler mellan Helsingborg och Landskrona

Råå, skjutbanan. Väddklinten har goda förekomster utefter en mindre väg till vallen bakom skjutbanan. Några exemplar av klintsnyltrot har dock inte setts till sedan 2006. Början av vägen blir alltmer igenvuxen med buskar.

Norr om Sundsgården, åkerkulle. Här fanns två exemplar 2008 och två förtorkade, som inte räknats in. Väddklinten är ganska vanlig och knylhavret är inte dominant.

Norr om norra badbryggan i Ålabodarna, vid andra värnet norr om svarttalldunge. Strax norr om dungen fanns 9 exemplar varav 6 i strandbranten. En mindre lokal ligger vid en mindre ravin något hundratal meter åt norr. Här fanns norr om ravinen 23 exemplar. En röjning har gjorts för utsiktens skull, vilket gynnat väddklint. Norr härom finns riklig med väddklintvegetation utefter en stig som går

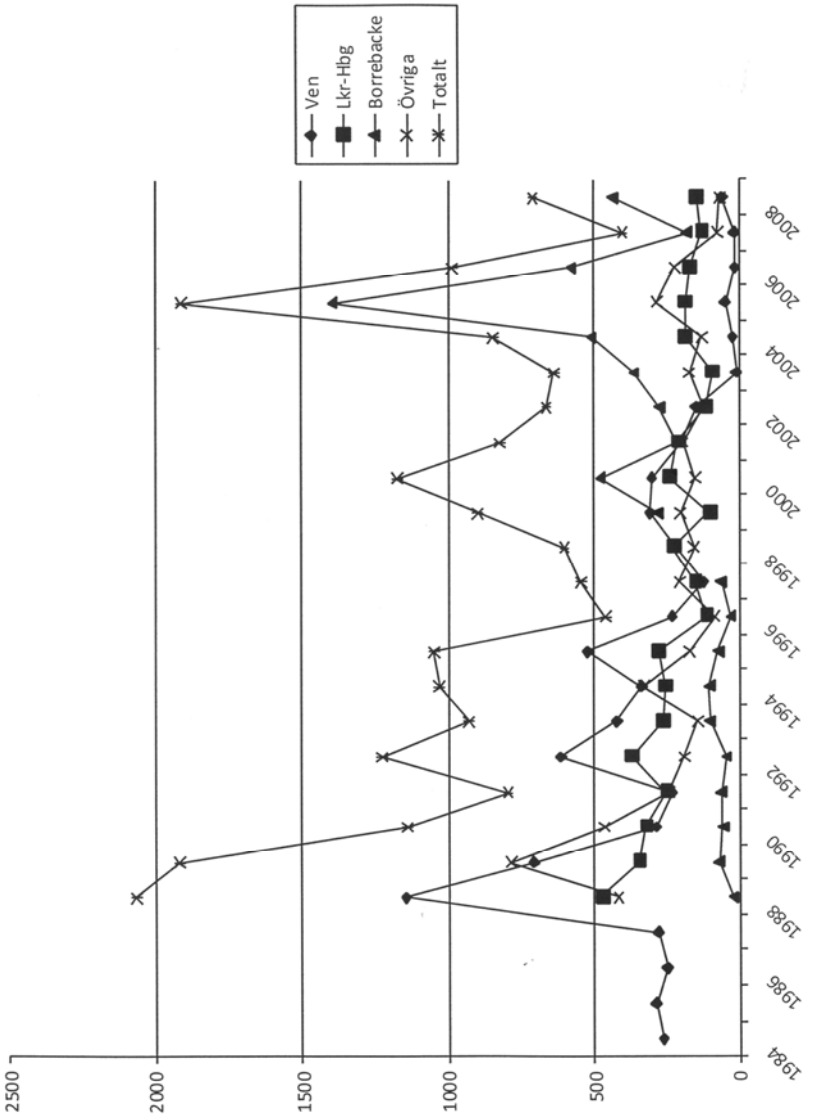
mot Fortuna. Det är dock tveksamt om klintsnyltroten någonsin når hit.

Norra utkanten av Ålabodarna, ovanför badbryggan. Här fanns sammanlagt 9 exemplar, varav 2 fanns innanför det instängslade området, 3 exemplar strax utanför stängslet och 4 exemplar i eller ovan strandbranten.

Norr om Sundvik, tidigare tegeltäktsområde. Här fanns sammanlagt 32 exemplar, vilket är något bättre än 2007 då 22 exemplar räknades. Vid en villa i den sydöstra delen har väddklinten nästan försvunnit och ersatts av bl.a. knylhavre och rörsvingel. Här fanns 5 exemplar av klintsnyltrot. I den mellersta delen inom ett platå-artat parti, där klintsnyltroten tidigare varit riklig, fanns inga exemplar vare sig 2007 eller 2008. Väddklint finns kvar i den nordligaste delen. På platån ovanför i nivå med åkern fanns 2007 7 exemplar men inga 2008. Någon väddklint sågs inte heller till här. På en mot sydväst utskjutande höjdrygg med en triangelpunkt fanns 2 exemplar. I den norra lergraven fanns 15 exemplar i den södra delen. Här är ännu inte gräsen förhärskande utan arter som prästkrage, kungsmynta, puktörne och väddklint präglar vegetationen. Lokalen bör därför vara säker ganska lång tid framöver. I den sydöstra delen fanns tidigare en rik lokal men denna är nu igenvuxen. I åkerkanten återfanns 1 exemplar. I den nordöstra delen av norra lergraven fanns 9 exemplar tillsammans med bl.a. mycket småborre. I sluttningen nedanför finns en liknande vegetation som den på den södra delen av lergraven. Här finns ännu ingen klintsnyltrot.

Rustningshamn, norr om vägen. Betesmarken hade tidigare betats och inte hårdare än att väddklinten i norra delen i sydsluttningen var rikligt blommande. Här fanns i år 12 exemplar av klintsnyltrot. Inom området norr om ett sjömärke och ett par oxlar fanns ett exemplar vid en liten hagtorn. Nordost om området utanför stängslet fanns 23 exemplar och kring cykelstigen fanns 17 exemplar. I inbuktningen norr om en sommarstuga i branten växte sammanlagt 22 exemplar fördelat på 12 exemplar i bergrörsdominerad vegetation och 10 ovanför i en erosionspåverkad brant. I västsluttningen nedanför sjömärket ovanför badplatsen sågs inga exemplar. Det sammanlagda antalet exemplar, 75 stycken, är ungefär så många som det varit de senaste åren.

Diagram. Klintsnyltrot i Skåne 1984–2008

Övriga fastlandslokaler

Västra Karup, Drottninghall, sydvästra delen. Ett kraftigt bete gör att det numera är tät gräsvegetation här. Senast klintsnyltrot syntes till var 2006 då ett exemplar fanns utanför stängslet i vägkanten där värdväxten brukar finns i några exemplar.

Västra Karup, södra infarten. Här fanns 8 exemplar på den västra sidan av vägen. Vägkanten hade slagits men då lokalen befinner sig något vid sidan av stora vägen vid avfarten till en mindre väg klarade beståndet sig. Tidigare har här varit sen slåtter, vilket är bra för att hindra askuppslag. På den östra sidan blir väddklinten allt sparsammare och klintsnyltroten saknades 2008.

Klostergården, Lund. Liksom 2007 var klintsnyltroten tidigt uppe. Den 18 maj fanns 10 exemplar i sparrisstadium. Senare räknades antalet exemplar till 14. Några av de tidigare räknade exemplaren hade försvunnit till följd av tramp eller torka. Normalt växer här ungefär dubbelt så många exemplar. Väddklinten blir alltmer sparsam. Antalet rosenlök räknades till omkring 25.

Östra kyrkogården i Malmö. Liksom 2007 uteblev klintsnyltroten här 2008. I år fanns sju vegetativa plantor av väddklint. Knylhavre och hundäxing växte höga och var dominerande. Blodnäva hade klarat sig bra och dominerade fortfarande vissa ytor. Klintsnyltroten får nog betraktas som utgången.

Malmö, ättehög NO Fredriksberg, N korsningen E20 och E65. Några enstaka plantor av väddklint fanns kvar men ingen klintsnyltrot.

Granebacken, NV Kristineberg, Oxie, Malmö. Kaniner hade ätit det mesta av vegetationen och väddklint fanns bara kvar som små bladrosetter. Ingen klintsnyltrot syntes till. Kaninerna hade lämnat bl.a. vresros, hundtunga, oxtunga och äkta johannesört i fred.

Käglinge rekreationsområde. Inget exemplar av klintsnyltrot sågs till utefter stigen som går väster om groddammen i mellersta delen av området. Väddklinten finns kvar här. I den sydvästra delen av området invid en golfbanan fanns 21 exemplar. Området hade vid

besökstillfället ännu inte betats för säsongen. Väddklinten var ganska riklig och knylhavret inte så högt.

Borrebacke. Detta är den enda riktigt rikliga lokalen för klintsnyltrot. Efter förra årets nedgång då 180 exemplar räknades var antalet 2008 439. Den norra delbacken har nu koloniserats så gott som helt och antalet exemplar var 57 mot tidigare som mest 17 exemplar (2006). Lokalen blir alltmer dominerad av knylhavre och en snar minskning av antalet klintsnyltrot är att vänta. En mindre kompensation sker genom kolonisation av den tidigare åkern, nu gräsvall, i öst- och sydkanten. Här fanns 2008 32 exemplar. En annan art som vandrat ut i vallen, samtidigt som den blir allt sparsammare på själva backen, är fältvädd. I den södra delen av södra delbacken fanns ljungsnärja på ungefär samma yta som 2007. Piggtisteln har brett ut sig alltmer vid toppen av södra backen. På grund av försommartorka fanns ytor med förtorkad vegetation på den norra delbacken med bl.a. visset brudbröd.

Bernstorps sydligaste backe. Antalet exemplar, 10 stycken, var lägre än både 2006 och 2007 då 29 respektive 30 exemplar räknades. Tidigare har dock ännu lägre antal noterats. 7 av exemplaren fanns på backens västsluttning där väddklinten inte är lika sparsam som inom den övriga delen av området. Någon ljungsnärja kunde inte återfinnas.

Bernstorps mellersta backe, öster om vägen. Här kunde endast ett avbrutet exemplar hittas. Någon riktig etablering tycks inte ske här. Förutsättningarna minskar i takt med att knylhavre tar över alltmer.

Bernstorp, jordvall, nära väg 100. Något exemplar av klintsnyltrot hittades inte här i år. Endast en planta av väddklint kunde återfinnas.

Bernstorp, i vägslänten vid väg 100 nära jordvallen. Här fanns 4 exemplar av klintsnyltrot i år. Lokalen är anmärkningsvärd, dels för att en av följearterna är flikstånds, dels för att klintsnyltroten till skillnad från väddklint normalt inte koloniserar vägkanter.

Lyckebo, åkerkulle NO Fredshög, SO Höllviken. Här fanns 2 exemplar i den nordligaste av tre ytor med lägre vegetation, där varken knylhavre, blodnäva eller foderlosta dominerar.

Kvärrestad, åkerkulle vid kraftledning 1600 m SO Kvärrestad kyrka, SO Tomelilla. Här fanns 5 exemplar av klintsnyltrot och två avbrutna

och förtorkade som inte räknades. Försommartorkan hade gått hårt åt vegetationen. Backskafting täckte inte som vanligt den norra sluttningen och av ängsskära fanns bara ett exemplar.

Diskussion

Klintsnyltroten har optimala förhållanden på igenväxande marker med mycket väddklint och ofta med inslag av stäppartade torrängsarter. På tidigare betesmarker är klintsnyltroten särskilt riklig i slutet av uppblomstringsfasen efter betets upphörande. Den fortsatta utvecklingen innebär att vissa konkurrenskraftiga arter som knylhavre och/eller buskar tar överhand och väddklinten minskar och går ut. Utvecklingen förhindras på några lokaler genom någon form av skötsel som måttligt bete, slåtter eller bränning. På Ven finns visserligen ytor kvar med riklig förekomst av väddklint men dessa lokaler är små och några nya lokaler har inte tillkommit sedan 1984. Därför är klintsnyltroten helt beroende av att de återstående lokalerna sköts på något sätt. På fastlandet är situationen bättre då viss spridning sker och potentiella lokaler inte är ovanliga.

Förf. adress: Basgränd 10, 224 68 Lund.
E-post: Magnus.Magnusson@comhem.se